

„Sprawdzian z Tutorem” 3 czerwca 2014 r.

OCENA ORTOGRAFII

zasady uwzględniane podczas sprawdzania dłuższej formy wypowiedzi

1. **Pisownia zmiękczeń (w tym zakończeń bezokoliczników)**, np. *wieńce, słoń, cienie, nieść, robić, jechać*.
2. **Pisownia spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych** – upodobnienia pod względem dźwięczności lub utrata dźwięczności, np. *słodki, prośba, trawka, przykład, twardy, wróg, ród*.
3. **Pisownia ó**
 - a) wymiennego (na o, e), np. *miód – miodu, pióro – pierze*;
 - b) niewymiennego, np. *krótka, różga, kłótnia, córka*;
 - c) w zakończeniach rzeczowników *-ów, -ówka, -ówna* (także D. Im. rodzaju męskiego, np. *ptaków*), np. *Tarnów, reklamówka, Cieślakówna*.
Uczniowie powinni znać pisownię wyjątków: *zasuwka, wsuwka, skuwka*.
4. **Pisownia u**
 - a) we wszystkich formach osobowych czasowników czasu teraźniejszego i trybu rozkazującego zakończonych na *-uje, -uj, (-uję, -ujesz itp.)*, np. *rysuje, maluj, planujesz*;
 - b) w zakończeniach: *-uch, -uszek, -uchna, -unek, -unio, -usia, -us, -unia, -uś, -utki*, np. *paluch, brzuszek, córuchna, pakunek, lizus*;
 - c) na końcu wyrazów, np. *w piasku, o zuchu*;
 - d) na początku wyrazów, np. *upał, uroczy*.
Uczniowie powinni znać pisownię wyjątków: *ósemka, ósmy, ósmoklasista, ów, ówdzie, ówczesny*.
5. **Pisownia rz**
 - a) wymiennego (na r), np. *tancerz – tancerka; morze – morski*;
 - b) niewymiennego, np. *porzeczka, korzeń, tchórzliwy*;
 - c) po spółgłoskach: *p, b, t, d, k, g, ch, j, w*, np. *przykład, obrzędy, trzeba, krzew, grzyb, spojrzeć, chrzan*;
Uczniowie powinni znać pisownię wyjątków: *pszenica, pszczoła, kształt, wszystko, wszędzie, obszar* (i wyrazy pokrewne) oraz pisownię przymiotników i przysłówków w stopniu wyższym i najwyższym, np. *mniejszy, najmniej*.
 - d) w zakończeniach rzeczowników: *-mistrz, -mierz, -arz, -erz*, np. *zegarmistrz, kątomierz, kalendarz, kotnierz*.

6. Pisownia *ź*

- a) wymiennego (na *g, dz, h, s, z, ź*), np. *krążyć – krąg, pieniążek – pieniądz, grożę – grozić, mażę – mazać*;
- b) niewymiennego, np. *bażant, pożytek, różnica, żarówka, księżniczka*;
- c) w rzeczownikach obcego pochodzenia rodzaju męskiego zakończonych na *-aż*, np. *masaż, garaż, bagaż, bandaż*;
- d) w rzeczownikach rodzaju żeńskiego zakończonych na *-aż, -eż*, np. *młodzież, papież, straż, pejzaż*.

7. Pisownia *ch*

- a) wymiennego (na *sz*), np. *mucha – muszka*;
- b) niewymiennego, np. *chmura, choinka, choroba, kochać*;
- c) zawsze na końcu wyrazów, np. *strach, proch, duch* (wyjątek: *druh*);
- d) po spółgłosce *s*, np. *schować, wschód, schody, schabowy*.

8. Pisownia wyrazów z *h*

- a) wymiennego (na *g, z, ź*), np. *wahać się – waga, błażyć – błazen, druh – drużyna*;
- b) niewymiennego, np. *humor, harcerz, honor*;
- c) w wyrazach obcego pochodzenia rozpoczynających się cząstkami: *hipo-, hydro-, hiper-*, np. *hipokryta, hydromasaż, hipermarket*;
- d) po spółgłosce *z*, np. *zharbić, zharmonizować*.

9. Pisownia wyrazów z *ą, ę*

- a) w wyrazach rodzimych, np. *pociąg, związek, jęczy* lub w wyrazach całkowicie spolszczonych, np. *ksiądz, kolęda*;
- b) w M., B., W. lp. niektórych rzeczowników rodzaju nijakiego, np. *źrebię, imię*;
- c) w B. lp. i w N. lp. w zakończeniach rzeczowników i przymiotników np. B. *matkę, kolegę*; N. *dobrą koleżanką, z kolegą*;
- d) w zakończeniach czasowników:
 - w 1. os. lp., np. *jadę, myślę*,
 - w 3. os. lm. czasu teraźniejszego, np. *pracują, stoją*,
 - w czasie przeszłym, np. *wziął, płynęła, stanęli*,
 - w czasie przyszłym, np. *zrobią, namalują*.

10. Pisownia *om, on, em, en*

- a) w wyrazach obcego pochodzenia, np. *centrum, benzyna, kontynent, kompas* (w zakresie czynnego słownictwa uczniów);
- b) w zakończeniach rzeczowników w C. lm. *-om*, np. *pszczołom, kotom* oraz *-em* w N. lp., np. *przyjacielem, kotem*.

11. Pisownia wielkiej litery

- a) na początku zdania;
- b) w imionach, nazwiskach, przezwiskach, nazwach rodów i rodzin;
- c) w nazwach części świata i ich mieszkańców, krajów i ich mieszkańców, miejscowości, regionów;

- d) w nazwach gór, nizin, wyżyn, rzek, jezior, mórz, oceanów;
- e) w nazwach ulic;
- f) w tytułach utworów literackich.

12. Pisownia *nie* (w zakresie czynnego słownictwa ucznia)

a) łącznie:

- z rzeczownikami, np. *nieszczęście, nieprzyjaciel, niezgoda*;
- z przymiotnikami, np. *niemiły, niedobry, nieciekawy*;
- z przysłówkami utworzonymi od przymiotników, np. *niemiło, nieładnie*;

b) rozdzielnie:

- z czasownikami (w formie osobowej i bezokoliczniku), np. *nie kupię, nie czekać*;

Uczniowie powinni znać pisownię wyjątków: *niepokoić, niedomagać, niedowidzieć, nienawidzić, niecierpliwic się, niewolić, nieruchomieć*.

- z przymiotnikami (w stopniu wyższym i najwyższym), np. *nie większy, nie najważniejszy*;
- z przysłówkami (w stopniu wyższym i najwyższym), np. *nie lepiej, nie najlepiej*;
- w zwrotach: *nie warto, nie można, nie trzeba, nie należy, nie wolno, nie brak, nie potrzeba*.

13. Pisownia wyrazów z częstką *by*

a) łącznie:

- z osobowymi formami czasowników, np. *widziałbym, czytalibyśmy*;
- ze spójnikami, które trzeba zapamiętać: *gdyby, jeśliby, jeżeliby, żeby, aby*;

b) rozdzielnie:

- z bezokolicznikami, np. *czytać by, marzyć by*;
- z wyrazami o funkcji czasownikowej, które trzeba zapamiętać: *wolno by, warto by, trzeba by, można by*.

14. Pisownia wyrażen przyimkowych (w zakresie czynnego słownictwa uczniów)

- a) przyimki z rzeczownikami, przysłówkami, liczebnikami, zaimkami zasadniczo piszemy rozdzielnie, np. *w szkole, za domem, przy ognisku, na drodze, dla mnie, do niego, do drugiego, na co dzień, nade mną, ode mnie, po kolei, po polsku, po prostu, w ogóle*;
- b) łącznie piszemy kilkadziesiąt wyrażen przyimkowych, których pisownia została ustalona dłuższą tradycją, np. *codziennie, dlaczego, powoli, potem, wskutek, naprawdę, naraz, nareszcie, znienacka, nadal, nadzwyczaj*.

15. Pisownia przyimków złożonych, np. *ponad, poprzez, spod, sprzed, znad, zza, spoza*.

Uwaga!

Ten sam błąd ortograficzny popełniony w wypowiedzi wielokrotnie w tym samym wyrazie lub w wyrazach pokrewnych do tego wyrazu należy traktować jako jeden błąd.

OCENA INTERPUNKCJI

zasady uwzględniane podczas sprawdzania dłuższej formy wypowiedzi

1. Przecinek

- a) między wyrazami użytymi w celu wyliczenia, np.

Na biurku leżały ołówki, kredki, pisaki.

- b) między członami powtórzonymi, np.

Dawno, dawno temu w pewnej krainie żyła piękna księżniczka.

- c) oddzielający zdania składowe w zdaniu złożonym, np.

Spotkałam kolegę, którego poznałam na wakacjach.

Uwaga! Jeśli uczeń rozdziela przecinkiem związek wyrazów, należy zaznaczyć błąd interpunkcyjny, np. *Myślał intensywnie o nadchodzących wakacjach.*

2. Kropka

Kropka na końcu zdania, np.

Nie zamierzałem nigdzie jechać.

Uwaga! Uczeń nie musi znać prawidłowej pisowni skrótów.

3. Znak zapytania

Znak zapytania na końcu zdania pytającego, np.

Czy umiesz pływać?

4. Dwukropek

- a) przed przytoczeniem cudzych lub własnych słów, np.

Powiedziałem: „Musimy zorganizować wycieczkę do Torunia”.

- b) przed wyliczeniem szczegółów poprzedzonym określeniem ogólnym, np.

Spakowałem najważniejsze rzeczy: jedzenie, picie i pieniądze.

5. Myślnik (pauza)

Myślnik w zapisie dialogu na początku każdej wypowiedzi, np.

– Dzisiaj są moje urodziny – powiedziała Ola.